

קבע ומשרתים במקומות מרוחקים. אבל בינתיים היכרתי אנשים חדשים ומדי פעם אני יוצאת בחברה. לא מזמן חזרתי מטיול של שישה שבועות באירופה. את הילדים השארתי אצל הורי בקיבוץ. זאת היתה בעיניי די גדולה, אבל אף פעם לא הייתי עוד בחוץ-לארץ ולא רציתי להתר על הנומנות, שיכול להיות שלא תחזור יותר.

העיקרון הוא להיות עסוקים, שלא יהיה זמן לחשוב. בשנה הראשונה אחרי ששמאי נהרג עוד גרתי באשקלון. בחודשים הראשונים ישבתי אצל אחותי בכפר-סבא ורק אחרי ארבעה-חמישה חודשים התחלתי לעבוד ככתבנית בבית-המשפט באשקלון. לא בשביל הכסף, אלא שתהיה לי תעסוקה. היו לי שם הרבה ידידים.

„בני הוא

חלום שנגזי

ב סוף הקיץ עברתי לגור בתל-אביב. תחילה היה קשה לי להסתגל: מקום חדש, אנשים בלתי מוכרים. הייתה חסרה לי החמימות והרגישות השייכות שהייתה לי באשקלון. היינו שם כמו משפחה אחת. כאן עלי להכיר אנשים חדשים ומצבי לא קל. אומנם הורי גרים קרוב וכאן יותר וות להם לבקר אותי. גם חמתי גרה קרוב ומי בקרת לעיתים תכופות. לאט לאט מסתגלים.

אני לא לובשת שחורים. אף פעם גם לא לבשתי את הכאב והעצר לא מודיעים לפי הלבוש וההתנהגות. אני מכירה כמה אלמנות במצבי. אחדות מהן מתלבשות יפה, מתאפרות ויוצאות הרבה. זה גורם לגל עצום של רכילות אצל אלה שלא נפגעו במלחמה. פעם ניגשתי אל אחת מהן ושאלתי אותה: את מדברת כל-כך הרבה על האלמנה, איך שהיא מתלבשת ואיך היא מבלה. תגידי לי האם היית מוכנה להתחלף איתה, לחגך לבד את הילדים ולחזור בערב אל איבך קירות?

סימנים חיצוניים לא אומרים כלום. יש רגעים שבא לי לצרוח ולבכות עד אבדן חושים. אני לא עושה את זה כימעט אף פעם בנוכחות הילדים. אומנם לילד מותר לראות את אמא שלו בוכה, אבל לא בכל יום. אי-אפשר לגדול ממנו את הילדות בגלל האסון שאירע לנו. אסור לילד לחשוב שכל העולם רע ושדחקא לנו עשו את הנורא בדברים.

שמאי ואני כימעט ולא הספקנו לחיות יחד. היינו נשואים כסך הכל ארבע וחצי שנים. זה שום דבר. אני לא יודעת מה יותר גרוע: אם הבעל נהרג חודש אחרי הנשואין או אחרי שנים רבות? לדעתי, למרות שקשה למדוד את זה, הכאב של אשה שבעלה נפל חודש אחרי הנשואין הוא גדול יותר משל זו שהאסון קרה לה אחרי הרבה שנים. זו שבעלה נהרג אחרי 15 שנות נשואין הספיקה לפחות לחיות איתו את השנים האלה. מה נשאר כשהבעל נהרג אחרי חודש? אפילו לא הזכרונות של חיים משותפים.

כשממאי היה עדיין קבור בבארי, ניגשה

„להחזיר הכל - אבל שיהיה שלום!“

אומרת נאוה קפלן, אלמנתו של רס"ן שמאי קפלן, שנתיים אחרי המלחמה. „אני שונאת את המלחמה. ואולי דווקא בגלל שנפל שם. אני לא רוצה לגדל את בני בשביל המלחמה.“ תמונה זו של שמאי קפלן צולמה בעת שרותו הצבאי של שמאי, כשמצבר-רוח מרום והוא מחזיק למצלמה.

לכחור בין הגבר ובין הילדים שלי. עברו שנתיים ימים. כשזה קורה לך - את בטוחה שלא תחזי יותר. אבל אחר-כך את מתעוררת בבוקר ואת רואה שאת חיה. את רואה שאין לך ברירה, שאת ממשיכה לחיות. את רואה שהחיים חזקים יותר מהמת. את עושה כמו רובוט כל מה שאת עושה, בייחוד שיש לך עוד בשביל מי לחיות - את רואה שנשארו לך ילדים וכדאי לחיות בשבילם.

חודשים רבים את נמצאת בטימטום חרשים. קשה לדעת מתי ואיך חל המעבר לחיים נורמליים. זאת שאלה של הרגל וזו מן. עד שיום אחד את מתחילה לחשוב גם על העתיד. בשנה הבאה אני מתכוננת ללמוד מוד שפות בברלין. הייתי רוצה ללמוד באוניברסיטה. אבל הילדים עוד קטנים, ואי-אפשר לחשוב על לימודים רציניים. ורק שלא תהיה מלחמה. אני שונאת מלחמה. שיהיה שלום - בכל מחיר שיהיה. להחזיר את הכל - אבל שיהיה שלום. גם את סיני להחזיר, למרות ששמאי נפל שם, ואולי דווקא בגלל זה שנפל שם. אני לא רוצה לגדל את בני בשביל המלחמה.

אני משתדלת לא לשבת אף פעם עם פרצוף חמוץ בחברה. אנשים לא סולחים על זה.

שלום -

בכל מחיר

אני גם לא מרבה לספר מי אני. רק פעם אחת קרה לי שמישהו שאל אותי: „מה עושה בעלך?“ לא היתה לי ברירה וסיפרתי לו.

אני לא יכולה לנדוד נדר שאף פעם לא אנשא. אולי השנים יעשו את שלהם. אומרים לי שאני מקריבה את עצמי למען הילדים. זה לא נכון. הילדים הם כמו אוצר שהופקד בידי עלי-ידי שמאי. עלי לשמור עליהם ולהביא אותם לחוף מיבטחים. הילדים - זה כל מה שנשאר ממנו.

שמאי היה אב נפלא. הילד היה כל חייו. אני לא יכולה להאמין שאיזה שהוא גבר יהיה בשביל הילדים אב כמו שמאי. אם אתחנן פעם, יהיה עלי לקחת בחשבון שזה עלול לא להצליח בגלל הילדים. אינני רוצה לעמוד במצב הנוכחי הזה, בו יהיה עלי

אלי אמו של אחד ההרוגים. בנה נהרג חודשים מיספר אחרי נשואיו. „לך יש לפחות ילדים משמאי“, אמרה לי, „ולאמו נכדים. לי לא נשאר כלום. בני הוא חלום שהיה נגזי.“

בלי פרצוף

חמוץ

ליד הקבר של שמאי אני כימעט ולא בוכה. הכאב הוא כל-כך גדול שהדמעות לא יכולות להקל עליו. אך מצד שני אני לא דנה לכה חובה אלמנה צעירה שבעלה נהרג זמן קצר אחרי נשואיה. כל פעם לפני שהיא הולכת לבית-הקברות היא הולכת למספרה, עושה תיסרוקת ומתאסרת. היא אומרת שהיא רוצה לבקר את בעלה כמו שהכיר אותה בחייו: יפה ורע-ננה.

לדעתי אסור להפגין את הכאב בכל מקום ובכל הזדמנות. אם אני מוזמנת למסיבה ומרגישה שאני לא יכולה להיות שמחה, או להיות במצבר-רוח טוב, אני לא הולכת.

על הסנע
שמאי קפלן מציג בפני בנו את סנק הצנטוריון בתערוכה של חיל-השריון. בי-סנק כזה מצא שמאי קפלן את מותו.

חיים מקופלים באלבום

עם הבן
שמאי עם בנו איתי, שהיה בן שלוש כשנהרג. למרות גילו הצעיר אין זכרון האב משמאי, והוא מרבה לשאול אודותיו מדי פעם. גם הילד, שהוא עתה בן חמש, הגיע למסקנה: „אמא, מלחמות זה לא דבר טוב, נכון? למרות מצבם המיוחד של ילדיה, משתדלת נאוה לתת להם חינוך נורמלי, כדי שלא ירגישו עצמם שונים.“

החתונה
תמונה מיום חתונתם של נאוה ושמאי קפלן, שנערכה בסטק צבאי מלא בחיל-השריון בו שירת שמאי ונחשב לקצין בעל עתיד מזהיר.